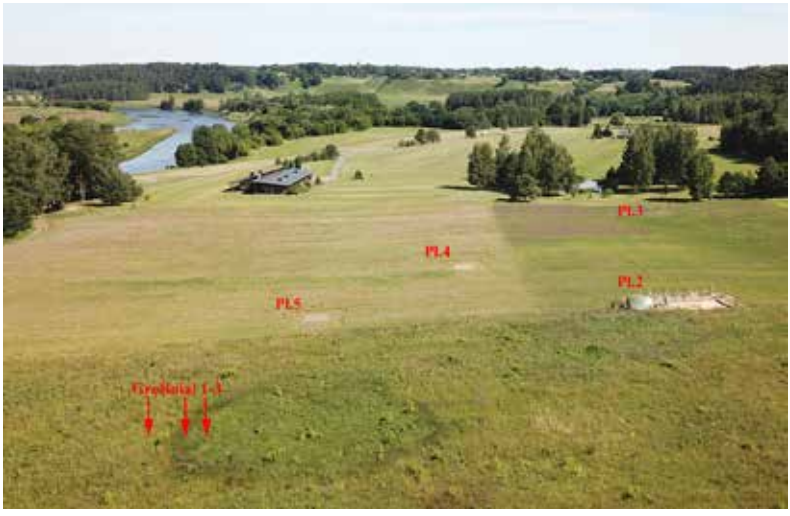

5 pav. Semeniškių senovės gyvenvietėje atliekami archeologiniai tyrimai iš oro. A. Kuzmicko nuotr.

Fig. 5. The archaeological investigation at Semeniškės Old Settlement, as seen from above.

nis – armuo, po juo – gelsvo smėlio įžemis. Taigi, spėjamą pilkapį supančio griovio aptikti nepavyko, matyt, minėti skirtingos augmenijos ratai susiformavo dėl kitų priežasčių, gal dėl augmenijos vegetacijos.

Semeniškės Old Settlement

In 2020, an excavation (4 areas: 78, 16, 16, and 16 m^2, a total of 126 m^2) was conducted at Semeniškės Old Settlement (Širvintos District) (Figs. 1, 5). Isolated Mesolithic flint blade pieces and flakes, a flattened barrow site, and a charred construction: an 230x85 cm sunken plank box apparently used for storage that should be dated to the 14th-century, were discovered (Figs. 2–4). Sherds of unidentified hand built, partly thrown, and thrown as well as of glazed thrown pottery were found in the plough layer. The earliest partly thrown pottery can be dated to the 13th–14th centuries, the latest thrown pottery to the first half of the 20th century.

Mindaugas Pilkauskas

Semeniškių senovės gyvenvietės tyrimai

2020 m. rugpjūtį ir spalį vykdyti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai Semeniškių senovės gyvenvietės (UK 17192) teritorijoje (Širvintų r., Kernavės sen.). Tyrimų vieta taip pat patenka į Kernavės archeologinės vietovės (UK 37320) teritoriją. Šioje vietoje planuojami elektros kabelio tiesimo darbai bei vykdyti dujotiekio mazgo rekonstrukciniai darbai.

Tyrimų vieta yra į P nuo Kernavės, Neries slėnio PR dalyje, ties upės vaga, tekančia P–Š ašimi (1 pav.). Archeologiniai kasinėjimai vykdyti pirmoje viršsalpinėje terasoje, dešiniajame Neries krante 35–100 m nuo ir 5–6,5 m virš upės, esamos magistralinio dujotiekio linijos ir uždarymo įtaisų aikštelės vietoje (aukštis virš upės matuotas pagal *Lidar* duomenis). Žemės paviršius tyrimų vietoje buvo lygus,

1 pav. Tyrimų situacinis planas: 1 – šurfai; 2 – kasiniai; 3 – kultūrinio sluoksnio atodangos; 4 – žvalgyta dujotiekio rekonstrukcinių darbų zona; 5 – dujotiekio ašis; 6 – dujotiekio apsaugos zona; 7 – kultūros paveldo teritorijos; 8 – izolinijos (kas 0,5 m). M. Pilkausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of excavation. 1 – test–pits; 2 – shovel tests; 3 – exposure of cultural layer; 4 – visual prospection in reconstruction zone of gas pipeline; 5 – gas pipeline axis; 6 – restricted zone of gas pipeline; 7 – cultural heritage areas; 8 – isolines (0.5 m).

nežymiai aukštėjantis R kryptimi nuo H_{abs} 60,50 iki 62,00 m.

2009 m. šią slėnio dalį tyrinėjo G. Vėlius (*ATL 2009 metais*, 2010, p. 80–81). Tyrimų metu buvo iškasta 50 šurfų, kuriais ištirtas 1,2 km ilgio slėnio ruožas. 15 šurfų buvo su kultūriniu sluoksniu ir archeologiniais radiniais. Rasta lipdytinės brūkšniuotosios ir grublėtosios, apžiestos, žiestos ir glazūruotos keramikos, šlako fragmentų, verpstukas, gyvūnų kaulų. Kultūriniai sluoksniai fiksuoti 20–100 cm gylyje, jie buvo nuo 5 iki 40 cm storio. Pagal kultūrinį sluoksnį su radiniais chronologija apibrėžta geležies amžiumi.

Žvalgomųjų tyrimų metu 2020 m. kasti 3 šurfai, kiekvienas 1 m^2 dydžio, ir 7 kasiniai, 0,04–0,09 m^2 dydžio (20x20–30x30 cm). Šurfai ir kasiniai buvo išdėstyti tarpais, siekiant padengti visą projektuojamo kabelio atkarpą. Kasiniai kasti kastuvais, įsigilinant iki įžemio, arba įžemio nepasiekus fiksuotas perkastas gruntas (kasinys 7).

Šurfas 1 kastas tirtos atkarpos R gale, apie 5 m į ŠV nuo dujotiekio uždarymo įtaisų aikštelės. Šurfas nutoleęs nuo upės 100 m ir yra 6,5 m aukščiau nei upės vandens lygis. Nuo paviršiaus iki 10–15 cm gylio fiksuotas permaišytas (supiltinis?) šviesiai rudas gruntas su stambiu smėliu, žvirgždu ir stambesniais akmenimis (10 cm skersmens). Žemiau atidengtas tamsiai rudas vidutinis smėlis, kuriame pasitaiko stambesnių (2 cm skersmens) akmenukų. Šį sluoksnį reiktų

traktuoti kaip armenį, susiformavusį iki dujotiekio nutiesimo. Tamsiai rudo smėlio sluoksnis buvo nuo 10 iki 25 cm storio, storėjo iš P į Š. 20–40 cm gylyje pasiektas labai tamsiai pilkas vidutinis smėlis su stambesniais akmenimis (10 cm skersmens) ir archeologiniais radiniais. 13–17 cm storio tamsiai pilkas sluoksnis gilėjo Š kryptimi. Po juo fiksuotas dar vienas tamsiai rudo stambaus smėlio sluoksnis, tolygiai pereinantis į ryškiai rudą stambaus smėlio natūralų sluoksnį su stambesniais akmenimis (įžemis). Šurfo V sienoje buvo labai ryški riba tarp tamsiai rudo ir ryškiai rudo natūralaus sluoksnio (2 pav.). Įžemis pasiektas 50–60 cm gylyje. Visi archeologiniai radiniai buvo labai tamsiai pilkame sluoksnyje. Jame rasta lipdytinės keramikos šukių grublėtu ir brūkšniuotu paviršiais (3 pav.). Iš viso surinktos 28 puodų šukės ir 1 titnago nuoskala. Pagal radinius sluoksnis skirtinas I tūkst. pradžiai – viduriui.

Kituose šurfuose fiksuotas perkastas ir permaišytas gruntas be radinių. ***Šurfas 2*** kastas centrinėje atkarpos dalyje iki 35–40 cm gylio, kur pasiektas įžemis – šviesiai geltonas vidutinis smėlis su rausvo geležingo smėlio lęšiais. ***Šurfas 3*** kastas projektuojamos elektros kabelio linijos V gale, prakasus 50 cm storio perkasto ir permaišyto grunto sluoksnį, pasiektas pilkšvo molio su nedideliais akmenukais (2 cm skersmens) sluoksnis. Jis buvo vientisas ir nesikeitė pagilinus jį dar 35 cm šurfo PR kampe, giliau šurfas nekastas. Šurfas 3 traktuotas kaip buvęs gilaus perkasimo vietoje, kur molis buvo iškeltas iš giliau esančių moreninių nuogulų. Kasiniuose fiksuotas tik perkastas ar suardytas gruntas, jokių archeologine prasme perspektyvių sluoksnių nerasta, kasiniai 1–6 iškasti iki įžemio, kasinyje 7 įžemis nepasiektas.

Žvalgymai atlikti vėliau nei kasinėjimai, kitų statybos darbų metu. Iškasus 342 m^2 dydžio duobę dujotiekio uždarymo įtaisų aukštelės

2 pav. Šurfo 1 V sienoje matoma riba tarp tamsiai ir ryškiai rudo stambaus smėlio sluoksnių. M. Pilkausko nuotr.

Fig. 2. In test–pit 1 western wall a border between dark and reddish brown coarse sand is evident.

3 pav. Tyrimų metu rasti radiniai – brūkšniuotoji ir grublėtoji keramika, titnago nuoskala. M. Pilkausko nuotr.

Fig. 3 Archaeological finds discovered during investigation – brushed and rusticated pottery, flint flake.

vietoje, viename šone atidengtas neperkastas gruntas su matomu tamsiai pilku sluoksniu. Vieta su atidengtu kultūriniu sluoksniu nutolusi vos metrą nuo anksčiau tirto šurfo 1. Archeologinis sluoksnis fiksuotas dviejose žvalgytos duobės krašto atkarpose, kurias skiria dujotiekio linijos perkasimas. Valant tamsiai pilko

sluoksnio fragmente, esančiame arčiau šurfo 1, rastos kelios lipdytinės keramikos šukės brūkšniuotu ir grublėtu paviršiumi. Kultūrinio sluoksnio storis buvo nuo 20 iki 40 cm, apatinė sluoksnio dalis buvo netolygi, su pagilėjimais. Kultūrinis sluoksnis paplitęs bendrame 14,5 m ilgyje dviejose atkarpose. Žvalgant fiksuotas archeologinis sluoksnis laikytinas tuo pačiu, kuris buvo atkastas šurfe 1, ir skirtinas I tūkst. pradžiai–viduriui.

Atlikus archeologinius tyrimus Semeniškių senovės gyvenvietės teritorijoje, magistralinio dujotiekio zonoje fiksuotas išlikęs I tūkst. pradžios–vidurio archeologinis kultūrinis sluoksnis su būdingais radiniais. Šie tyrimai rodo, kad dujotiekio zonoje gruntas perkastas ne visur. Tam tikrose vietose, kaip šurfo 1 atveju, dujotiekio tiesimo metu iškastas gruntas uždengė ankstesnį paviršių (armenį su archeologiniu sluoksniu). Visa tai įrodo, kad archeologiniai tyrimai dujotiekio zonoje yra reikalingi ir perspektyvūs. Tikrai perkastomis vietomis turėtų būti laikomos apie 6 m pločio ruožai ties dujotiekio ašimis (3 m į abi puses nuo ašies).

Investigation in Semeniškės settlement

Investigation by test–pits, shovel tests and visual prospection was carried out in Semeniškės settlement (Širvintos dist.) in 2020 (Fig. 1). In test–pit no. 1 and during visual prospection of mechanically excavated area prehistoric cultural layer was uncovered (Fig. 2). Hand–made pottery fragments was retrieved from the cultural layer with brushed and rusticated surfaces (Fig. 3). Based on archaeological finds the cultural layer can be dated to first half of 1st millenium AD. These excavations demonstrated that in the area around gas pipeline prehistoric layers remained intact and disturbance is just 3 m to both sides of pipeline axis.

Elena Pranckėnaitė, Ieva Masiulienė, Gintautas Zabiela

Vilūnų neįtvirtinta gyvenvietė ir kaimavietė

2020 m. atlikti detalieji tyrimai Vilūnų neįtvirtintoje gyvenvietėje (Kaišiadorių r., Kruonio sen.). Siekta ištirti gyvenvietės archeologinį sluoksnį, archeologines struktūras tose LLDJ statybvietės vietose, kur joms grėsė sunaikinimas.

Vilūnų neįtvirtintos gyvenvietės detaliųjų tyrimų metu ištirtas bendras 417 m^2 dydžio plotas (plotai 1–11 ir šurfai 1–22 tarp piketų 683+44 ir 687+50). Vykdyti žvalgymai mechanizuotai nuimant paviršinį sluoksnį plote 12 (128 m ilgio trasos ruože tarp piketų 683+60 iki 684+87) ir ištirti objektai 27(A–H)–30, taip pat ankstesnių žvalgymų metu aptiktos įgilintos struktūros – objektai 3–6, 8, 10–11, 13–15, 19–27. Remiantis 2020 m. detaliųjų tyrimų rezultatais, nustatyta, kad tirtoje teritorijoje yra buvusios kaimavietės ir neįtvirtintos gyvenvietės liekanų (kultūrinio sluoksnio fragmentų ir įgilintų objektų).

Kaimavietė. Tirtos teritorijos ŠR dalyje, plotuose 1–4, ištirtas 5–28 cm storio archeologinis sluoksnis, kuriame surasta per 300 žiestos ir apžiestos buitinės keramikos šukių (dalis puošta bangelėmis ir horizontaliomis linijomis) ir 26 titnago radiniai (1 pav.) Taip pat kultūriniame sluoksnyje surinkti 48 gyvūnų kaulai ir jų fragmentai - naminių gyvulių: galvijų, kiaulių, arklių, avių ar ožkų.

Plote 1 atidengtos židinio liekanos (objektas 1), plote 3 po kultūriniu sluoksniu fiksuotas apie 3,2 m skersmens, 1,9 m gylio objektas – rentinės konstrukcijos šulinys (*objektas 12*) (2 pav.). Šulinio rentiniui suformuoti buvo iškasta duobė. Paviršiuje ji 3,2 m skersmens, dugne –